

Поучение в Неделя на слепородения

ЗА САМОМНЕНИЕТО И СМИРЕНОМЪДРИЕТО

Възлюбени братя! Нашият Господ Иисус Христос след изцеляването на слепородения, за което слушахме днес в светото Евангелие, казал: *За съд дойдох Аз на този свят, за да виждат невидящите, а виждащите да станат слепи* (Иоан. 9:39). Тези думи на Господа не можело да бъдат изслушани равнодушно от гордите мъдреци и праведници на света, каквито били иудейските фарисеи. Тяхното самолюбие и високото им мнение за себе си се почувствали оскърбени. На думите на Господа те отговорили с въпрос, който изразявал и негодувание, и самомнение, и насмешка, и ненавист към Господа, съединени с презрение към Него. *Нима и ние сме слепи?* – казали те. С отговора на въпроса на фарисеите Господ изобразил пред тях душевното им състояние, послужило за начална причина за въпроса. *Да бяхте били слепи*, им казал Той, *не щяхте да имате грях; но сега казвате, че виждате, затова грехът ви остава* (Иоан. 9:40, 41).

Какъв страшен душевен недъг е самомнението! В човешките дела то лишава гордия от помощта и съвета на ближните, а в Божието дело, в делото на спасението, то е лишило и лишава надменните фарисеи от най-скъпоценното съкровище

– от Божия дар, принесен от небето от Сина Божий, лишило ги е и ги лишава от Божествено Откровение и от съединеното с приемането на това откровение блажено общение с Бога.

Фарисеите признавали себе си за виждащи, тоест задоволително и във висша степен запознати с истинното Богопознание, нямащи нужда от никакво по-нататъшно преуспяване и учение, и на това основание отхвърлили онова учение за Бога, което се преподавало непосредствено от Бога.

Добродетелта, противоположна на гордостта и на нейния особен израз в самия човешки дух – самомнението, – е смирението. Както гордостта е недъг преди всичко на нашия дух, грях на ума, така и смирението е благо и блажено състояние на духа, преди всичко добродетел на ума. По тази причина в Свещеното Писание и в писанията на отците тя много често се нарича смиреномъдрие. Какво е смиреномъдрие? Смиреномъдрието е правилно разбиране на човека за човечеството, следователно, то е правилно разбиране на човека за самия себе си. Прякото действие на смирението, или смиреномъдрието, се състои в това, че правилното разбиране на човека за човечеството и за самия себе си примирява човека със себе си, с човешкото общество, с неговите страсти, недостатъци, злоупотреби, с личните и обществените обстоятелства – примирява го със земята и небето. Добродетелта смирение е получила своето име от пораждания от нея вътрешен сърдечен мир. Когато имаме предвид само успокоителното, радостно, блажено състояние, пораждено в нас от добродетелта, я наричаме смирение. А когато възнамеряваме заедно с това състояние да посочим и неговия източник, тогава я наричаме смиреномъдрие.

Не мислете, възлюбени братя, че даденото от нас определение, в което смиреномъдрието е наречено правилен начин на мислене на човека за човечеството като цяло и в част-

ност за самия себе си, е било случайно. Такова определение на смирението и смиреномъдрието е дадено от Самия Господ. Той е казал: *Ще познаете истината, и истината ще ви направи свободни* (Иоан. 8:31, 32). Но какво е духовната свобода, преподавана от Истината, ако не светият, благодатен мир на душата, ако не светото смирение, ако не евангелското смиреномъдрие? Божествената Истина е нашият Господ Иисус Христос (Иоан. 14:6). Той е възвестил: *Поучете се от Мене, от Божествената Истина, понеже съм кротък и смирен по сърце, и ще намерите покой за душите си* (Мат. 11:29). Смиреномъдрието е начин на мислене на човека за себе си и за човечеството, внушен и внушаван от Божествената Истина¹. Самомнението е горчива и пагубна самозаблуда, убийствена лъжа, чрез която мами себе си заслепеното човечество и чрез която го мамят демоните.

Лъжливи са възгледите и основанията на човешката гордост и самомнение. Гордият гледа на себе си като на самобитно същество, а не като на Божие създание; земният живот му изглежда безкраен, смъртта и вечността – несъществуващи. За него няма Божи Промисъл: той признава за управител на света човешкия разум. Всичките му помисли се влачат по земята; животът му е принесен изцяло в жертва на земята, на която би му се искало да си устрои непрестанно наслаждение на греха. И към тази безумна, неосъществима цел се стремят с всичките си усилия заслепените фарисеи и садудеи.

Напротив, паметта за смъртта съпътства смиреномъдрия по пътя на земния живот, наставлява го да действа на земята за вечността и, което е най-чудно, самите му действия биват

¹ „Устата на смиреномъдрия говорят истината“ – е казал преп. Марк Подвижник. Вж. Слово за Духовния Закон, гл. 9.

въодушевени от някаква особена благотворност. Смиреномъдрият действа за добродетелта, а не според подбудите на страстите и не за удовлетворяване на страстите; следователно неговите действия не могат да не бъдат благотворни за човешкото общество. Смиреномъдрият вижда себе си като нищожна пращинка сред огромното мироздание, сред времевата, сред човешките поколения и събития, минали и бъдещи. Умът и сърцето на смиреномъдрият са способни да приемат Божественото християнско учение и непрестанно да преуспяват в християнските добродетели; умът и сърцето на смиреномъдрият виждат и усещат падението на човешката природа и поради това са способни да признаят и приемат Изкупителя.

Смиреномъдрието не вижда достойнства в падналата човешка природа, то съзерцава човечеството като превъзходно Божие създание, но заедно с това съзерцава и греха, проникнал в цялото същество на човека и отровил това същество; смиреномъдрието, признавайки великолепието на Божието създание, признава и безобразието на създанието, изкривено от греха, то постоянно скърби за това бедствие. Но гордостта и самомнението, изходатайствали падението и погибелта на човечеството, не виждат и не осъзнават падението в човешката природа: те виждат в нея само достойнства, съвършенства и изящество, и смята самите душевни недъзи и страсти за достойнства. Такъв възглед за човечеството прави мисълта за Изкупителя напълно излишна и чужда. Виждането на гордите е ужасна слепота, а невидането на смирените е способност за виждане на Истината. Към това се отнасят и думите на Господа: *За съд дойдох Аз на тоя свят, за да виждат невидящите, а виждащите да станат слепи.* Приели Господа смирените, и се просветили с Божествената Светлина, а гордите, доволните от себе си, Го отхвърлили, и още по-

вече се помрачили с отхвърлянето и хулата срещу Бога.

На чистото нощно небе ярко светят безброй звезди, надпреварвайки се една друга в изобилието на светлината, но с появяването на слънцето те изчезват, сякаш престават да съществуват, макар и всъщност да остават на своите места. Така и човешките добродетели, когато се сравняват една с друга, имат своя светлина, но с появяването на Божественото добро те изчезват пред Светлината на Божеството. Апостолът, беседвайки за добродетелите на патриарх Авраам, е казал, че *Авраам има похвала, но не пред Бога*; а относно Бога: *повярва Авраам на Бога, и това му се вмени за оправдание* (Рим. 4:2, 3). Така би следвало да постъпят фарисеите, хвалещи се със своя произход по плът от Авраам, но отчуждили се от него по дух. В противоположност на неговия начин на действие, те пожелали да задържат за себе си мнимите достойнства на ветхия човек и чрез това да станат неспособни за самопознание и Богопознание, те чули страшната присъда на Господа: *да бяхте били слепи, тоест, ако признавахте своята слепота, не щяхте да имате грях; но сега, бидейки слепи, казвате, че виждате, затова грехът ви остава*. Вие сте го усвоили и сте го запечатали в себе си с вашето самомнение.

В младостта си свети Апостол Павел бил възпитаник на фарисеите, но той не последвал тяхното ожесточение и самомнение. Той бил, както разказва сам за себе си за наше назиждане, *евреин от евреите, по закон – фарисеин, по правдата на закона – непорочен. Но това, що беше за мене придобивка, казва той, поради Христа счетох го за вреда. Па смятам, че и всичко е вреда, поради превъзходството на познаването Христа Иисуса, моя Господ* (Фил. 3:5–8).

Възлюбени братя! Да подражаваме на свети Апостол Павел и на другите свети Божии угодници: да пристъпим към Бога, като изцяло отхвърлим пагубното самомнение, посред-

ством смирението. Посредством смирението да се прилепим към Бога, чрез него да привлечем към себе си вниманието и милосърдието на нашия Бог, Който е казал: *Ето на кого ще погледна: на смирения и съкрушения духом и на трепереция пред Моето слово* (Ис. 66:2). Чрез виждането и осъзнаването на своите грехове да включим себе си в числото на грешниците, възлюбени от Бога, чрез отхвърляне на самомнението да изключим себе си от числото на лъжливите праведници, иначе ще се отрече от нас Бог, Който е казал: *Не съм дошъл да призова праведници, а грешници към покаяние* (Мат. 9:13).

Сърцето ни да бъде съзидано от смирението като духовен жертвеник на Бога, а жрецът на Всевишния Бог – нашият ум – да Му възнася духовни жертви, да възнася жертва на умиление, жертва на покаяние, жертва на изповядване, жертва на молитва, жертва на милост, преизпълвайки всяка жертва със смиреномъдрие: *защото сърце съкрушено и смирено Бог не ще презре* (Пс. 50:19 – слав.). Амин.